

לקחה מזוב

פרשת שמות התשס"ו יצא לאור ע"י רשת מוסדות "מזב" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

פנינים לפרשה

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" (א,א)

להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים (רש"י)
למי מודיע הכתוב חיבתם? – שואל ה"שפת אמת".

והוא משיב:
לבני-ישראל עצמם. שכל יהודי בפני עצמו מחויב לדעת, כי השם-יתברך אוהבו, וכי הוא בכלל הקרויים "צבאות ה'"; וכשם שברא ה' את הכוכבים בכדי שיאירו בחשכת לילה – כך ברא את בני-ישראל למען יפיצו את אור האלקים ויחדירוהו למקומות החשוכים והמושפלים ביותר.

ואם הושוו בני-ישראל למלאכי צבאות-ה' – מוסיף ה"שפת אמת" – הרי שזה מובנו של הכתוב "ואלה שמות בני ישראל".

שכן כל מלאך קרוי על-שם שליחותו, וגם כל איש ישראל נקרא על שם שליחותו המיוחדת בעולם.

שליחות זו מהי? היה אומר: שיהיה איש ישראל כמות שהוא, כמות שנשתלח, ללא שינוי ופגם; שלא יאבד את עצמיותו ש"ראובן" יהיה ולא "שמעון".

"ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף" (א,ח)

אשר לא ידע, עשה עצמו כאילו לא ידע". (רש"י)
הכתוב אומר "לא ידע" שמשמעו כי לא ידע כלל, ואילו רש"י מפרש "כאילו לא ידע", על סמך מה ראה לשנות מפשט הכתוב.

אלא שכן הוא בכל דבר, אדם העושה עצמו כאילו אינו יודע, על כרחך שבאמת אינו יודע, כי מיל שיודע באמת ובתמים אינו מסוגל להתעלם מהמציאות כאילו היא איננה. מדוע למשל, לא קם אדם ומסיר את בגדיו בראש כל חוצות. משום שידעו והכרתו עד כמה הדבר נלוז ובזוי מביאות אותו להמנע מכך. כך בכל מצוות עשה ולא תעשה, אם היה אדם מכיר אל נכון בשכלו את ההכרח שבקיומן ואת האסון שבאי קיומן, הרי לא היה בא כלל לידי עבירה. לפיכך אם פרעה "עשה עצמו כאילו לא ידע", היינו "אשר לא ידע".

(מפי רבי יוסף ליב ננדיק)

"הבה נתחכמה לו" (א,י)

"שלושה היו באותה עצה בלעם ואיוב ויתרו, בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו שברח זכו בניו שישבו בלשכת הגזית". (עמ' סוטה יא, א)

על כרחך אתה למד שבאסיפה זו כבר לא היתה כל עצה כנגד הפסק, והראיה שיתרו שברח לא היתה עליו כל תביעה. אדרבא, עוד

קיבל עליו שכר גדול. אם-כן מה טענה היתה כנגד איוב ששתק, שקבל על כך יסורים נוראים ביותר.

אומרים בשם הרב מבריסק זצ"ל, שאיוב נידון מדה כנגד מדה, טבע האדם הוא כשהוא מרגיש צער גדול הוא צועק, אפילו אם אין צעקתו מועילה כלום. הטענה על איוב היתה איך שמע גזירת פרעה על כלל ישראל ושתק, הלא אם היה חש בלבו את צרת הכלל ממילא היה צועק אפילו שבאמת לא היה מועיל מאומה.

ונראה להוסיף על דבריו, שאם כך הם הדברים למה הוצרך לסבול כל-כך הרבה יסורים נוראים, האם לא היה לומד לקח מתוך צרה אחת שהיתה מתרגשת עליו. אלא, רואים מכאן עד היכן צריך אדם להשתתף בצרת הכלל, שהיה לו לצעוק שם צעקה כה גדולה ומרה, כמו זו שיוצאת מכל היסורים האלו גם יחד.

"וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם" (א,א)

שרי מסים הוא דבר רגיל ביותר, כל מדינה מתוקנת צריכה להם כדי לקיים את עצמה. אבל במצרים היה רק הצד האפל שבשרי מסים, לא מס למען המדינה, כי אם "למען ענותו". שרי מסים לא עבור כלל האזרחים כולם, רק "וישימו עליו", על ישראל בלבד. ומאחר ש"מעשה אבות סימן לבנים", וכל מה שאירע לישראל במצרים חוזר ומתרחש לעינינו בעקבתא דמשיחא, אף זו רואים אנו – כתב הגר"א וסרמן, בין גזירה לגזירה – כיצד מצירים צעדינו ונוטלים את מקורות הפרנסה מעמנו, מחד גיסא, ומכבידים עול המסים על מה שנותר לנו, מאידך גיסא. (רבי אלחנן וסרמן)

"שם האחת שפרה ושם השנית פועה" (א,טו)

"שפרה זו יוכבד, על-שם שמשפרת את הולד, פועה זו מרים, על-שם שפועה ומדברת והוזה לולד". (רש"י)

יוכבד ומרים נביאות ובעלות מדרגות גבוהות היו, ולא מצאה תורה במה לשבחם אלא בדבר הזה שמשפרת ופועה לולד: אלא, את זה גופא באה התורה ללמדנו, כי עם כל השגותיה הנשגבות עיקר מעלתן לא היתה אלא בחלק זה של גדולתן, תרומתן כנשים. באשר היא מטרותן ומשימתן בחיים.

(רבי שמואל רחובסקי)

"ויקח את בת לוי" (ב,א)

בגמרא (סוטה יג, א) איתא, שאחר ששמע טענת בתו מרים החזיר עמרים את יוכבד, ו"עשה בה מעשה ליקוחין", וכן הובא ברש"י ויש להבין מהו לשון זה שנקטו חז"ל.

מסופר בחז"ל כי המצרים היו מונים תשעה חודשים מהנישואין של כל איש מישראל, ואז היו באים לחפש אחר הבן הנולד. כיון שכך היו בני ישראל נזהרים לשאת אשה דוקא בהסתר ובהחבא, לבל יודע למצרים ויבואו להמית ילדיהם. אבל עמרים הלוא ביקש להורות לכל ישראל שכן יראו לעשות כמותו, לפיכך אדרבא "עשה בה מעשה ליקוחין" בפרהסייה. "הושיבה באפריון, והיו אהרן ומרים מרקדים" – כלשון הגמרא (סוטה יב, ב) – למען יתפרסם הדבר בישראל. לפיכך אכן נודע הדבר גם למצרים, וכעבור תשעה ירחים באו לחפש בביתם.

"ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך" (א,יג)

במדרש פליאה נאמר, חד אמר בקל וחומר וחד אמר בגזירה שוה. מבאר הרב יעקב עטלינגר (בעל ערוך לנר) שהמחלוקת ביניהם היא האם קושי השעבוד היה שוה מתחילה ועד סוף או שמא היה קל בתחילה והלך והחמיר בהמשך. (מנחת עני)

"וימררו את חייהם בעבודה קשה" (א,יד)

בגלל קושי השעבוד שהו ישראל במצרים רק מאתיים ועשר שנים ולא ארבע מאות, כפי המובא בספרים, אומר ה"חכם צבי" שהדבר רמוז בטעמים של פסוק זה שפותחים ב"קדמא ואזלא" ללמדך שבגלל הקושי והמרירות קדמה הגאולה ובאה טרם זמנה. וסימן לדבר: "קדמא ואזלא" בגימטריא 190 – שהחסירו שנים אלו מתוך ארבע מאות והיו במצרים רק 210 שנים.

"ויהי כי יראו המילדות את האלקים ויעש להם בתים" (א,כא)

פירוש, ה' עשה להם בתים בתי כהונה ולויה ומלכות שקרויים בתים (רש"י).

ומקשה הגרא"א מישקובסקי זצ"ל שיצא מיוכבד גם תורה שהרי משה רבינו הוא שקיבל את התורה ומסרה לעם ישראל וכתר תורה יותר חשוב מכתר מלכות וכתר

כהונה אי"כ למה פירש רש"י שהבתים הם בתי כהונה לוייה ומלכות ולא בתי תורה?

אלא שהמובן בית הוא מה שיש לאדם שהוא חלק מעצמותו ולכן הוא מורישו לבניו ואכן כהונה ולויה ומלכות עוברים מאב לבנו כירושה אבל בתורה כתוב התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, ולכן היות שכתוב ויעש להם בתים הבין רש"י שאינו כולל זכות התורה, שזה אין האדם זוכה לבנו. (לקח טוב)

"ויגדל משה ויצא אל אחיו, וירא בסבלותם"

אומר הרב מרדכימסק שאין הפסוק מדבר רק על היציאה הפיזית, ללכת לראות את אחיו, אלא כוונת הכתוב אף על התעוררות הנפש להיות יחד עם אחיו בצרתם כלשון הכתוב: "נפשי יצאה בדברו" (שיר השירים ה'). ועל כן דרשו חז"ל בהמשך הפסוק "וירא בסבלותם" – שנתן עינו ולבו להיות מיצר עליהם ואמרו חז"ל על הפסוק "ויגדל משה" – שמשה רבינו התגדל בכך שיצא אל אחיו וראה בסבלותם ובזכות זאת התמנה להיות גואלם של ישראל. (תפארת שלמה)

"וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות"

רש"י: "מלמד שהחזירנו על מצריות הרבה לינק ולא ינק לפי שהיה עתיד לדבר עם השכינה". (רש"י)

הרמ"א פסק להלכה שחלב אשה מצרית כשר כחלב ישראלית, ואע"פ כן אין להניק תינוק מן המצרית אם אפשר בישראלית, משום "שחלב עובדת כוכבים מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע" (יו"ד סי' פא ס"ז). המקור לדין זה הובא בבאור הגר"א בשם הרשב"א, שהוא ממש רבינו שסירב לינוק מן המצריות. ולכאורה הדבר תמוה, שהרי הוא סירב אך משום "שהיה עתיד לדבר עם השכינה" – כלשון חז"ל, ומנין שכן הוא אצל כל אחד מישראל?

אלא, מבואר יסוד נכבד בחינוך. כיון שלכל ילד מישראל יש סיכוי להיות מדבר עם השכינה, צריך שחינוך כל ילד כזה אכן יהיה מושתת על מדרגה זו של "עתיד לדבר עם השכינה". (רבי יעקב קמנצקי)

"והנה נער בוכה... ותאמר מילדי העברים זה"

וכי זו מנין לה? אלא – הסביר רבי מרדכי-חיים מסלונים – מבכיותו של משה הכירה שהיתה בכיה יהודית, רוויה תקוה, ולא בכי רווי יאוש, כבכיים של גויים....

"ותקרא שמו משה... כי מן המים משיתנה"

דרש בעל "נתיבות שלום": למה נקרא שמו "משה", לשון הוה? לפי שתמיד הריהו מושה יהודים מן המים, מעלה אותם מיון-מצולה ומוציאם מן הבוץ הרוחני והגשמי, בכל דור ודור... אתפשטותא דמשה בכל דרא...

"וירא כי אין איש"

כי אין איש – אבל מלאכים ראה. (מדרש) משה התבונן בעצמו – אומר המלבי"ם – וראה כי הוא מופשט כליל מן החומר האנושי, אין לו שום פניות אנושיות, אין בו אף שמץ של "איש" והוא במדרגה אחת עם מלאכים שאין להם רק רצון קונם.

רק אז השתמש בכח הרוחני שלו, והרג את המצרי, בשם המפורש....

"וירא כי איש ויך את המצרי"

"וירא כי אין איש עתיד לצאת ממנו שיתגייר". (רש"י). ואינו מובן, אם נתחייב המצרי מיתה מה איכפת לו למשה אם עתיד לצאת ממנו איש שיתגייר?

רש"י אמר להלן (פסוק יד) שמשה הרגו בשם המפורש. מדוע? את טעם הדבר נמצא במה שפסק הרמב"ם (פ"י מהל' מלכים ה"ו) שעכו"ם שהכה איש ישראל ואף שחבל בו קלות בלבד, חייב מיתה אבל אינו נהרג. כלומר, שחייב מיתה בידי שמים. לכך הרג את המצרי בשם המפורש, שכן זוהי מיתה בידי שמים. מעתה מובן גם מדוע התחשב בעתידו של המצרי, כי במיתה בידי שמים אכן יש מקום לחשבונות עתידיים, ואם אך עתיד לצאת ממנו אדם שיתגייר שוב אינו יכול להמיתו. (הגרי"ז מבריסק)

"ויבאו הרועים ויגרשו ויקם משה ויושיעו את צאנם ותבאנה אל רעואל אביהן"

משה הגיע למדין כפליט, ללא כל מודע או גואל שיעזרוהו, מבלי מקום לאכול וללון. והנה מזדמנת לו הזדמנות פז, להתלוות אל בנות רעואל אשר זה עתה הצילן מיד עושקיהם, ולבקש את עזרתן במצבו החדש ברם, משה אינו נאחז בהזדמנות זו כלל. הוא אינו פותח עימן בדברים, לא שואל לזהותן ואיננו מבקש דבר. שכן כל מה שעשה לא עשה מתוך צפיה לגמול ותשלום, כי אם מתוך רגש הצדק והיושר להציל עשוק מיד עושקו. רק משבאו הבנות אל אביהן וסיפרו לו את הקורות אותן, נתעורר האב מעצמו כי מן הראוי להכיר טובה לאיש ולהזמינו לאכול לחם. (בשם רבי נפתלי טרופ)

"ויאמר משה אסורה נא ואראה"

"אמר ר' יוחנן ג' פסיעות פסע, ריש לקיש אמר לא פסע אלא צוארו עיקם. אמר הקב"ה נצטערת לראות, חייך שאגלה עליך, מיד "ויקרא מתוך הסנה". (מדרש תנחומא) משה רבינו כבר היה מוכן אותה שעה לנבואה וראוי לשליחות הגאולה, ואע"פ כן לולי הפעולה מצידו לא היו מועילים כל זכויותיו כדי להשיג את אותו השגות נפלאות. ואף שכל אותה פעולה שלו לא היתה אלא מעשה של מה בכך – ג' פסיעות בלבד, לפי ר' יוחנן, הפניית הראש גרידא, לפי ריש לקיש – הרי דוקא בגינה זכה שנגלה, אליו הקב"ה. כי בלא עמל ויגיעה לא יזכה האדם למאומה, ואילו במאמץ והשתדלות כלשהו יוכל לקנות עולמו בשעה אחת. (רבי אהרן קוטלר)

"ומשה היה רועה"

היה משה רץ אחרי שה שתעה מן העדר, עד שמצאה והחזירה בשלום. (מדרש) והלא ביתניים סיכן משה את כל העדר כולו והניחו הפקר? – שאל רבי דובר קאליש מסקרנסקי-לויביץ. משום מה עזב הכל ועמל להחזיר שה בודד? והשיב:

שידע משה רבינו, כי עזיבת שה בודד עלולה לגרום לפירוד בכל העדר. ולא השה הבודד אשם בכך, שתעה בדרכו, אלא הרועה.... הוא ידע גם, כי העדר בשלימות לא יאונה לו כל רע, כח הצוותא יעמוד להם, לא כן השה הבודד – לו ורק לו צפויה הסכנה....

"תכבד העבודה על האנשים"

יש להקשות מדוע לא נתן להם תבן כדי להכביד עליהם, עדיף היה לתת להם תבן ולהגדיל את מתכונת הלבנים כדי שתהיה גם הכבדה וגם תועלת. אלא ביאור הדברים שפרעה רצה להרבות מחלוקת בישראל וידע כי בזה שיחפשו כולם תבן יבואו לידי מריבה ומחלוקת, מי זכה בתבן ראשון, ומתוך שיהיו במחלוקת תתעכב הגאולה, שהגאולה באה רק מכח אחדותו של העם. (אמרי ישראל)

"ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות"

בכל מקום שנאמר בספר בראשית את המילה "עברי" (כמו, ויגד לאברהם העברי, "נער עברי") ככולם מתרגם אונקלוס "עבראי", אולם מספר שמות ואילך, כמו בפסוק שלפנינו ועוד רבים, מתרגם אונקלוס "יהודאי". ונראה לומר לפי המדרש (ויחי רבה צ"ח) על הפסוק יהודה אתה יודוך אחיך – כל אחיך נקראין על שמך, אין אדם אומר ראובני אלא שמעוני אלא רק יהודי אלא, ולכן אחרי ברכתו של יעקב, בפרשת ויחי, שיקראו אחיו על שמו של יהודה התחיל התרגום לתרגם עברי – יהודאי. (לשכת הסופר)

"וראיתו על האבנים"

ג' פעמים מופיעה תיבת "וראיתם" במסורה בתורה: "וראיתו על האבנים", "וראיתם את הארץ", "וראיתם אותו וזכרתם". ואפשר שמרומז בזה מאמרו של עקביא בן מהללאל "הסתכל בשלשה דברים וגו'", דע מאין באת – "וראיתו על האבנים". ולאן אתה הולך – "וראיתם את הארץ", ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון – "וראיתם אותו וזכרתם". (ר' שמלקה מניקלשבורג)

"ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם"

יש להבין למה זה קשה היה למשה להגיד לבני"י שם או כנוי של הקב"ה שהוצרך בשל כך לשאול את הקב"ה ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם? רבינו בחיי אומר שמשה היה כבד פה – ולא היה יכול לבטא אותיות דטלנית שהן אותיות ממוצא הפה, וכבד לשון – שלא היה יכול לבטא אותיות זסר"ץ שהן אותיות ממוצא הלשון. והנה בכל השמות ובכל הכנויים של הקב"ה אתה מוצא מאלו אותיות. רק בשם "אהיה" לבד לא תמצא מאלו האותיות, ולכן משה שאל להקב"ה מה אמר אליהם? (וא"ל הקב"ה כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם – זה השם תוכל לבטא! (כסף נבחר)

"פרו וישרצו וירבו ועצמו"

מדריך העולם הוא שבני תאומים חלשים הם בגופם לפי שאחד נוטל מכוחו של אחיו

ואילו כאן במצרים אף על פי ש"פרו וישרצו" ונולדו אפילו ששה בכרס אחד בכל זאת היו מפותחים ובריאיים בגופם ויעצמו מלשון חזק ועוצם. (תולדות יצחק)

"ויאמר אל בנותיו"

(ב, כ)
אדם המסוגל לחרף נפשו למען נרדפים ומעונים ולהצילם ודאי איננו מצרי רגיל על אף מראהו המעיד על כך. מצרי כזה יש לחפשו ולהתבונן בו בהתפעלות ופליאה. (אבני אזל)

"ויאנחו בני ישראל"

(ב, כג)
בתחילה היו בני ישראל שקועים כל כך בגלות עד שלא הרגישו כלל את הגלות ברם עתה שהתחילו כבר להתגלות ניצני גאולה באו לידי הרגשת הגלות ואז נאנחו. (חידושי הרי"ם)

"בני בכורי ישראל"

(ד, כב)
לבן הבכור נודעת חשיבות יתירה והוא נוטל פי שנים בירושה שהרי הוא אשר עשה אותו בראשונה לאב. הוא הדין גם בבני ישראל שעשו את השי"ת לאבי העולם בהפיצם את האמונה בו בכוחו ובהשגחתו. (משך חכמה)

"ויאמר משה.. מי אנכי כי אלך אל

פרעה וכי אוציא.. ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך" (ג, יא)
בפרש"י ובשאר מפרשי התורה עמדו לבאר טענת משה לקב"ה ותשובתו אליו. ואפשר לבאר: דטענת משה שסירב לקבל את השליחות היתה משום שהקב"ה אמר לאברהם אבינו "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי". היינו הקב"ה בכבודו ובעצמו, וזהו שאמר משה "מי אנכי כי אלך" – הלא אתה אמרת "דן אנכי" וכי אני במקום "אנכי"? אמנם איתא ד"כל הנביאים נתנבאו בכה אמר ה' ומשה רבינו התנבא בזה הדבר" והיינו שהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה, ודבריו הם ממש כדברי השכינה בעצמה. וזהו שהשיב לו הקב"ה: "כי אהיה עמך" ואתה שלוחי כמותי והראיה: "וזה לך האות" – כלומר שאתה מתנבא ב"זה הדבר" והוא משום ששכינה מדברת מתוך גרונו וא"כ "אנכי שלחתיך" וכשאתה הולך זה כמו "אנכי". (מאמרי אברהם)

"ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי"

(ד, א)
ולכאורה מנין לו למשה לעורר חשד וספק שבני ישראל לא יאמינו? אלא, ידע משה שגלות מצרים היא שורש הגלויות הבאות, וגאולת מצרים היא שורש הגאולות הבאות. רצה משה לסלול דרך ולהבטיח שבני ישראל ייגאלו בעתיד אפילו בשעה שלא יהיו חזקים באמונתם. הוא ביקש אפוא לשמוע כי יצווה ה' אותו ללכת לגאול אותם אפילו שיהיו במדרגת "והן לא יאמינו לי". (שפת אמת)

"ולקחת ממימי היאור ושפכת היבשה

והיו המים אשר תקח מן היאור והיו לדם ביבשה" (ד, ט)
משפט המלך להטות חסד ועשות צדקה בארץ, ויש אשר יחטא אדם ואשם, אם יתודה על חטאתו ויטיב דרכו ושב ורפא לו, אף אם לפי דבר המשפט ענוש יענש, קסם על

שפתי מלך להחיותו ולתת לו חנינה, אולם לעשות חסד לאיש רע מעללים זר ובלעל, אכזריות הוא וחטא נגד החברה האנושית כולה.

ודבר זה הורה הקב"ה למשה באות השלישי, "ולקחת ממימי היאור ושפכת היבשה", מים רומזים לחסד ודם הוא הפכו, ואמר ה', אם תקח ממימי היאור ושפכת היבשה במקום אשר לא יאתה, "והיו לדם ביבשת", כי הרחמנות תהפך לאכזריות. (בית יצחק)

ספס

מאיר עיני ישראל, רש"י ז"ל, נראה בעיניו, כי טעם אומרו "והיו" "והיו", הוא לומר, שלא יהיו לדם עד שיהיו ביבשת, ודברי קדוש חן.

ואני מוסיף בו טעם לשבח, כי הוא מטעם עצמו שציוה ה' כי אהרן הוא יכה במטהו ביאור, ואמרו ז"ל (שמו"ט, י) כי משה אינו יכול להכות היאור לצד שהגין בעדו, וכאן ציוה ה' שיקח ממימי היאור ויהיו לדם, ונתחכם שלא תהיה המכה ע"י משה, לזה אמר "והיו" בהיותן, כל זמן שיהיו בידו, אלא אחר שיהיו ביבשת יהיו דם, ובזה אין לקויים בא ע"י משה. (אוה"ח הק')

"וראך ושמה בלבו"

(ד, יד)
ובשם רבי חיים מבריסק שמעתי "א"ה – וכן כתב הגאון, יערות דבש ח"א דרוש ה') שכשיש לאדם דין תורה עם תבירו וחבירו יצא זכאי, הדבר חורה לו והוא כועס על הדין, אבל כשהדין מטרין בהמתו אינו רוגז על כך. והסביר הדבר, שבדין תורה עם החבר תורה לו שחבירו יצא וידו על העליונה, אבל בבהמתו שהוטרה, אף אחד אינו יוצא זכאי תחתיו, ולכן לא חורה לו.

ובזה נבין מעלתו של אהרן הכהן, שהקב"ה מעיד בו, שלא רק שאינו מצטער באחיו מקבל השליחות, אלא שמו שאחיו הצעיר יזכה בתפקיד, ובשכר זה זכה לחשן המשפט שניתן על הלב (שבת קל"ט). (טעם ודעת)

הליכות והלכות

מדיני ההפטר

חז"ל תיקנו לקרוא בכל שבת לאחר קריאת התורה בציבור הפטרה וטעם הדבר כיון שהיתה גזירה שלא יקראו בתורה בשבת, ולכן נהניגו שבמקום קריאת התורה יקראו בנביאים ענינים הרומזים עניני הפרשה.

ותקנו שיקראו לפחות 3 פסוקים נגד כל עולה (7 עולים) ולאחר שבטלה הגזירה המשכיו תקנה זו לקרוא את ההפטר.

חיוב ההפטר: קריאת ההפטר היא כאמור רק לאחר קריאת התורה בספר תורה כשר ואם ספר התורה לא היה כשר כגון שמצאו פסול באמצע קריאת התורה ולא היה להם ספר אחר, יקרא ההפטר בלי ברכות. וודאי אם בכלל לא היה להם ס"ת כלל שאין מברכין על ההפטר אבל אם ירצו יקראו בלי ברכות.

ממה קוראים: נחלקו הפוסקים בזה. דעת מקצת פוסקים וכן דעת הגר"א להדר לקרא מתוך נביא שלם שכתוב על קלף כמו ס"ת, ויש שנהגו להדר כדעתו להכין בכל בית כנסת נביאים שלמים על קלף – ודעה שניה לקרא לפחות מתוך נביא שלם שמודפס ומשם

לקרא את ההפטר וזה ודאי רצוי לעשות כן, אולם יש שנהגו לקרא מתוך החומש המודפס בסוף כל פרשה את ההפטר, ויש להם על מה שיסמכו. וכן נהגו בהרבה קהילות. ומ"מ יש שנהגו בספר הפטרות שכתוב על קלף ובו הפטרות מלוקטות וזה עדיף מסתם ספר מודפס.

צורת הקריאה אם קוראים מנביא שלם על קלף הקהל יוצאים ידי חובה בשמיעה בלבד כמו ספר תורה, אבל אם קוראים מנביא מודפס או חומש כל אחד יקרא בלחש עם העולה ורק הברכות יברך העולה בלבד.

עולה שלא יודע לקרא את ההפטר נהגו שהוא מברך והשליח ציבור קורא בקול רם לא לבייש מי שלא יודע.

אם לאחר שעלה המפטיר התברר שהוא גם לא יודע לברך את הברכות מותר בדיעבד שאדם אחר יקרא את ההפטר עם הברכות והוא רק יקשיב. ואע"פ שהאחר לא עלה לקרא בס"ת רק קורא את ההפטר וכמובן זה בדיעבד.

סוג ההפטר: אם ישנם יותר מספר אחד כגון שבת ר"ח או ארבע פרשיות וכדומה קוראים את ההפטר שמתאימה לספר שבו עלה המפטיר ולכן אפילו ישנם 3 ספרי תורה כגון שבת, ר"ח, וחנוכה קוראין ההפטר ששייכת לחנוכה כיון שבספר שלישי קראו עניני חנוכה וכן בכל מקרה דומה.

ישנם פעמים שיש מנהגים שונים בסוג ההפטר וכל קהילה תנהג כמנהג הקהילה.

הברכות תקנו לברך 7 ברכות נגד 7 עולים דהינו 2 ברכות על התורה ועוד 5 ברכות על ההפטר אחת לפניו ו-4 אחריה ולכן יש להזהר לא לענות אמן אחרי "הנאמרים באמת" בברכה לפני ההפטר וכן לא לענות אמן אחר "אמת וצדק" כיון שהם רק אמצע ברכה.

כתב השו"ע: יש לעולים לתורה ולהפטר לברך ולכוין בכדי שהקהל יכוונו ויצאו ידי חובת השלמת 100 ברכות שחטרות בשבת וחג ולכן יברכו בקול רם.

לפי מנהג הספרדים העולה עונה אמן בסוף הברכות כיון שזו סידרה של ברכות ועונה אמן על ברכת עצמו לדעת מר"ן.

מי העולה: מצד הדין קטן יכול לעלות להפטר חוץ מפרשת זכור ופרשת פרה שזה מדאורייתא למקצת דעות ומובא בחז"ל במדרש על חכם אחד שפגש יהודי שכבר נפטר וסיפר לו שהוא נידון בגהינום ורק אם בנו יקרא קדיש או יפטיר בנביא זה יציל אותו. ועל סמך זה כתב בתשובת הריב"ש שנהגו שהקרובים עולים לעלית מפטיר בתוך השנה בשבת לפני האזכרה וכן נהגו בכל תפוצות ישראל ועין בשו"ע סדר הקדימה אם יש יותר מחיוב אחד. וכן נהגו בחלק מהקהילות שחנן בר מצוה עולה מפטיר או חתן לפני חתונתו.

שבת שלום

ולמוד מהנה!!!

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St. 718-251-9676	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי חכמים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הנון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכר למצוות. 845.352.7474

מעשה חכמים

יש לי זמן אתם יכולים לצלם אותי כאוות נפשכם'...

עליתי פעם, סיפר הגאון רבי מנחם צבי ברלין ראש ישיבת רבינו חיים עוזרי, לביתו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, ופגשתי במצב של חולשה גופנית מיוחדת. כשראני בפתח הדלת, אמר לי 'טוב שבאת'... קם ממקומו ולבש את ה'פראקי', וביקש שאוציא לו ממקום מסויים חבילת שוקולד גדולה... עד שלא הספקתי לומר לו שאינני אוכל שוקולד, כבר היה ראש הישיבה מחוץ לדלת, ויצאנו שנינו לכיוון המעלית.

הגענו אל הרחוב, ומרן ז"ל חוצה אותו במהירות. הוא מטפס במדרגות הבניין שממול, ומתדפק על דלת אחת. לשמע הדפיקות נפתחה הדלת, ו-2 ילדים קטנים ניצבים בפתח, ומתחילים לצעוק בקולי קולות:

'אמא, אמא, הראש-ישיבה הגיע אלינו הביתה, אמא, אמא, בואי תראי'. לא עוברות שניות ספורות, ו-2 ילדים באים עם... מצלמות, כדי להנציח את האירוע ההיסטורי מבחינתם. וראש הישיבה לוקח את כל תשעים-וכמה שנותיו, עומד נינוח, ואומר לילדים ברוך: 'יש לי זמן, אתם יכולים לצלם כמה שהינכם רוצים'...

כשסיימו לצלם, מוציא מרן זצ"ל את חפיסת השוקולד מידי, ומושיט לילדים, שממש לא האמינו למראה עיניהם. גם עקרת הבית, שהספיקה בינתיים לצאת מן המטבח, הגיעה ובאה אל הדלת, ואף היא לא ידעה בדיוק היכן היא נמצאת....

איזו נשיאה בעול!

מה התברר? - במשפחה זו היה ילד כבן 12, שחלה במחלה קשה, ואביו ואימו נסעו איתו

וז"ש 'ויאמן העם וישמעו - הבינו - כי פקד ה' את בני ישראל' לשון (לקמן לי' ד) "העובר על הפקודים" לשון מנין, שמנה לישראל ומצא שהם כמה פעמים ס' רבוא, וזה מנכה שנות מספר. "וכי ראה את עינים", כלומר קושי השעבוד, וזהו "את עינים" ריבוי עינים. "ויקדו" - על רוב הבנים, "וישתחו" - על שה' ריחם עליהם להעלות קושי השעבוד בחשבון, וזה מורה שיש להם דין בנים כמ"ש בכמה מקומות.

ובילדותי פרשתי בזה, דכלפי זה אמר פרעה לבטל טענות אלו (לקמן ה' ד) "למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו" דייקא, אינו קושי השעבוד רק מעשיו הראויים, ועוד "הן רבים עתה עם הארץ", טענת הרבים, זה היה מקרוב שהם רבים ולא סליק חושבנא. (נחל קדומים)

"מי שם פה לאדם"

הוא החסד אשר נתחסד בו עמנו ית', כלומר, הדיבור בלשון. לפיכך ראוי לו לאדם שיחמול על דיבורו יותר מחמלתו על ממונו, ושלא ירבה בדיבור וימעט הענין, נכבד ידיעת חומר האיסור שבא אצלו בנבלות הפה, וזה גם חובה, כי הדיבור הזה בלשון, הוא מסגולות האדם וטובה שהושפע בה עליו ונבדל בה. (רמב"ם עה"ת)

המשך פנינים לפרשה

"ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את עינים ויקדו וישתחו"

שמעתי במ"ש רז"ל והמפרשים בטעם יציאת מצרים בחצי זמנם מתרי טעמי, א' משום ריבוי העם שלא בדרך הטבע, ומה שהיו עובדים ס' רבוא בת' שנה עבדוהו ברד"ן, וכיוצא בזה טעם אחר מחמת קושי השעבוד, באכזריות גמורה וה' לא ציוה קושי השעבוד, יבא חשבון ונכה לו ניכה שארית הגלות.

העלון לעילוי נשמת
הצדקנית הרבנית היקרה
רחל בת שרה יגן ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

הילולא דצדיקיא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
כד סבת	כג סבת	כב סבת	כא סבת	כ סבת	יט סבת	יח סבת
רבי שניאור זלמן מלאדי בעל התניא רבי נפתלי חב"ן בעל סמיכת חכמים	רבי אברהם פלאג' מח"ס ויען אברהם, ר' מרדכי גיפמר ממלז	רבי יעקב מסלתון	רבי יוסף רביע	רבי משה בן מימון הרמב"ם רבי יעקב אביחצירא אביר יעקב	רבי אברהם שמואל בנימין סופר הבת סופר ר' יצחק לייב הורוויץ	רבי צבי אלימלך שפירא מח"ס בני יששכר

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה